

Taisyklingai tarti garsus galime tik dėka savo artikuliacinio aparato, kuriam priklauso lūpos, liežuvis, apatinis žandikaulis, minkštasis gomurys. Šių organų judesių tikslumas, jėga, sklandumas vystosi palaipsniui vystantis vaiko kalbai.

Iki 5,5 metų daugelis vaikų nemoka išstarti sunkesnių garsų: *š, ž, č, dž, r* ir juos keičia paprastesniais: *s, z, c, dz, l* arba *j*. Tai vadinama fiziologiniu šveplavimu, kuris lavėjant artikuliaciniam aparatui dažniausiai „išaugamas“ savaime. Kai kurie vaikai netaria šių garsų ir dėl nepakankamai išlavėjusios foneminės klausos.

Pagrindinius artikuliacinio aparato judesius lavinti padeda artikuliacinė mankšta. Jos dėka išmokstami tam tikri artikuliacinio aparato organų judesiai, kurie reikalingi taisyklingam garsų ištarimui.

Atlikti artikuliacinę mankštą reikėtų kasdien, kad įgyti įgūdžiai įsitvirtintų. Geriausia ją daryti 3-4 kartus per dieną po 3-5 minutes. Mankštą reikia praveisti smagia žaidimo forma.

Artikuliacinės mankštos pratimai, kurie padeda pasiruošti garso **r** tarimui:

1. Garsiai virpinti lūpas „arkliuko prunkštimas“- prrr prrrr....
2. „Kalakutas“ – bl...bl... (liežuvio galiuku greitai braukome per viršutinę lūpą).

3. Aplaižyti liežuvio viršutinius, apatinius dantis.
4. Liežuvio pakaitomis mėginti paliesti nosytę, po to smakriuką.
5. Braukome per gomūrį su liežuvio (nuo dantukų link ryklės ir atgal).
6. „Arkliukas“ - pliaukšėti liežuvio, stengiantis jį kiek galima aukščiau pakelti ir prispausti prie kietojo gomurio.
7. Išsižioti ir pakėlus liežuvį greitai tarti vieną iš šių junginių **ttt...** arba **ddd...**
8. Tariant **dddd** stipri oro srovė pučiama į liežuvio galiuką ir pirštu greitai braukoma po liežuvio stengiantis jį suvirpinti.

***Būkite atidūs.** Kai vaiko kalbos aparatas dar nėra visiškai pasiruošęs garso R tarimui, gali pradėti virpėti ne liežuvio galas, o minkštasis gomurys ar liežuvėlis. Taigi, jei išgirsite, kad garso R skambėjimas kažkoks neįprastas (gomurinis), neverskite vaiko jo kartoti, bet kantriai tęskite pratimų kartojimą.*

Mokyti garso **r** pradedama nuo junginių **tr, dr** tarimo, nes **t** ir **d** garsai yra atraminiai, padeda liežuvį pakelti ir išlaikyti viršuje. Jei vaikas moka išstarti **trr** ar **drd**, galima pereiti prie skiemenų **tra, tro, tru, tre, trė, tri (dra, dro, dru, dre, drė)** mokymo. Vėliau mokykitės žodžius, kurie prasideda šiais junginiais. Pavyzdžiui, *tramdo, trakši, trasa, tramvajus, troško, troba, truko, trupa, trupiniai, trūko, draugai.*

Kai vaikas nesunkiai pakartoja šiuos žodžius, **įtvirtinkite jų tarimą** sakiniuose, pavyzdžiui, *trys traukiniai; drąsus draugas; trūko trosas* ir t. t. Vėliau mokykite tarti atskirą garsą **r**, tarkite jį skiemenyse (**ra, ro-, ru, re, rė, ri**), žodžiuose, kurie prasideda šiuo garsu: *rasa, ranka, rąstas, ropė, rodo, ruda*. Kur kas sunkiau tarti garsą **r** žodžio viduryje, todėl pirma išmokykite tarti šiuos skiemenis: **ar, or, ur, ir, er**.

Mokantis tarti garsus svarbu lavinti foneminę klausą, t. y. sugebėjimą išgirsti garsą **r** skiemenyse, žodžiuose, sakiniuose, atskirti **r** ir **l** garsus.

Klausai lavinti tinka toks paprastas ir smagus žaidimas : „*Aš arsiu įvairius garsus, o tu kai išgirsi r – sugauk jį, suplok rankytėmis.*“

Svarbu suprasti, kad logopedo darbas yra tik maža bendro darbo dalis, šiame procese aktyviai dalyvauti turi auklėtojai ir tėvai.

Visgi, svarbiausia nepamiršti, kad geriausias vaiko ugdymas būna tuomet, kai jis vyksta nepastebimai, nuoširdžiai ir natūraliai.

MOKOMĖS TARTI GARSA R

*Šaltinis:
Andrijanova A., Vilkienė S. Garsų tarimas. Kaunas (1990)*

Parengė:
Vilniaus privačios gimnazijos
logopedė Laima Runkauskaitė